

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอบทสรุปโดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม

สมมติฐานของการวิจัย

ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษามีความขัดแย้งในบทบาท เนื่องจากจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน ๓๕ คน ครูใหญ่จำนวน ๑๘๓ คน และครูจำนวน ๓๐๐ คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งพวกหรือชั้น (Stratified random sampling) รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น ๕๑๘ คน

๒. การเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นจำนวน ๑ ชุด นำไปขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอนครพนม ชาติพนม คำชะอี และบ้านแพง ให้ช่วยแจกและรวบรวมแบบสอบถามให้ แล้วไปขอรับคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนทั้งสิ้น ๕๑๖ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบโดยใช้ค่าเอฟ และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชายมากกว่าหญิง ทั้งจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครู
๒. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง ๒๕-๒๙ ปี มากที่สุด และมีอายุระหว่าง ๔๕-๔๙ น้อยที่สุด
๓. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุราชการตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไปมากที่สุด และมีอายุราชการตั้งแต่ ๒๐-๒๔ ปี น้อยที่สุด
๔. ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ามากที่สุด และวุฒิระดับปริญญาตรีมีน้อยที่สุด

ตอนที่ ๒ ความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมในบทบาทนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนาชุมชน ตามความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม

๑. ผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนมมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในบทบาทนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ๓.๙๖

เมื่อพิจารณาความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมตามความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนมในบทบาทด้านต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้

๑.๑ บทบาทนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียน
ประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม มีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด
นครพนม ในบทบาทนักวิชาการอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ๓.๔๑

๑.๒ บทบาทนักบริหาร ผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียน
ประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม มีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด
นครพนม ในบทบาทนักบริหารอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ๔.๑๒

๑.๓ บทบาทนักพัฒนาชุมชน ผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียน
ประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม มีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด
นครพนม ในบทบาทนักพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ๓.๘๖

๒. เปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา
จังหวัดนครพนม ในบทบาทนักวิชาการ นักบริหารและนักพัฒนาชุมชน ตามความคาดหวังของผู้
บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ปรากฏว่า ความคาดหวัง
ในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมที่มีต่อบทบาทนักวิชาการ นักบริหารและ
นักพัฒนาชุมชน ระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า ครูใหญ่
โรงเรียนประถมศึกษา มีความขัดแย้งในบทบาท เนื่องจากจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่
ของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย
รายคู่พบว่าครูมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมในบทบาท
นักวิชาการ นักบริหารและนักพัฒนาชุมชนแตกต่างจากครูใหญ่และผู้บริหารการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนระหว่างครูใหญ่กับผู้บริหารการศึกษามีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน
แสดงว่าครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมมีความขัดแย้งในบทบาทนักวิชาการ นักบริหาร
และนักพัฒนาชุมชน

เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา
ตามความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม
ในบทบาทด้านต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้

การศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนระหว่างครูใหญ่กับผู้บริหารการศึกษามีความ
 คาคทวังไม่แตกต่างกัน แสดงว่าครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่มีความขัดแย้งในบทบาทนักพัฒนาชุมชน

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการทำการวิจัย เรื่องความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาใน
 จังหวัดนครพนม ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยจะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

๑. บทบาทนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนาชุมชน จากผลการวิจัยปรากฏว่า
 ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม มีความขัดแย้งในบทบาทเนื่องมาจากความคาคทวัง
 ในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมในบทบาทนักวิชาการ นักบริหารและ
 นักพัฒนาชุมชนระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ นิจ เมืองทอง^๑
 ซึ่งทำการวิจัย เรื่องความคาคทวังเกี่ยวกับบทบาทด้านบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนราษฎร์ที่
 พบว่า ความคาคทวังเกี่ยวกับบทบาทด้านบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนราษฎร์ สายสามัญ
 ตามความคิดเห็นของบุคคลทุกกลุ่ม มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าความคิดเห็น
 เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบทางด้านบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนราษฎร์
 สายสามัญ ยังมีข้อขัดแย้งกันอยู่ระหว่างกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเปรียบเทียบความคาคทวังในบทบาทของครูใหญ่ทั้ง ๓ ด้านคือ บทบาทนักวิชาการ
 นักบริหาร และนักพัฒนาชุมชน โดยใช้วิธีของ เชฟเฟ' เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่พบว่า
 ครูมีความคาคทวังในบทบาทนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนาชุมชนแตกต่างไปจากผู้บริหาร
 และครูใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อเปรียบเทียบความคาคทวังในบทบาทของ
 ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม เป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน พบว่า ผู้บริหารการศึกษา

^๑นิจ เมืองทอง "ความคาคทวังเกี่ยวกับบทบาทด้านบริหารโรงเรียนของครูใหญ่
 โรงเรียนราษฎร์", หน้า บทคัดย่อ.

ครูใหญ่และครูมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในรายข้อ พบว่าผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน ๓๔ ข้อ คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๓๖ ของความคาดหวังทั้งหมดจำนวน ๕๔ ข้อ แสดงว่าครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม มีความชัดเจนในบทบาทเป็นอย่างมาก และเมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โดยส่วนรวมปรากฏว่าผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง คือ ผู้บริหารมีความคาดหวังสูงสุด ($\bar{X}=๔.๑๔$) รองลงมาคือ ครูใหญ่ ($\bar{X}=๔.๐๖$) และต่ำสุดคือ ครู ($\bar{X}=๓.๘๘$) ถ้าหากจะพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ผู้บริหารการศึกษาและครูใหญ่มีความคาดหวังสูงกว่าครูในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ชีระชัย ปุณณโชติ และคณะ^๑ ซึ่งทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พบว่า ผู้บริหารให้คะแนนตนเองสูงกว่าที่ครูอาจารย์ให้คะแนนทั้งพฤติกรรมทางการบริหารที่เป็นอยู่จริงและที่ควรจะเป็น เกือบทุกด้าน

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคาดหวังของบุคคลทั้ง ๓ กลุ่ม และการเปรียบเทียบเอฟเทส ของผลรวมความคาดหวังของทั้ง ๓ กลุ่ม รายด้าน และรายข้อจะเห็นว่าผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ แตกต่างกันอย่างสูงมาก ทำให้ครูใหญ่เกิดความชัดเจนในบทบาท ความชัดเจนในบทบาทเกิดขึ้น เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความคาดหวังหรือความต้องการที่ชัดเจนกันจากแหล่งสองแหล่ง หรือมากกว่าย่อมจะก่อให้เกิดความคับอกคับใจ ความไม่พอใจ และในที่สุดจะมีผลเสียต่อการปฏิบัติงานได้^๒ ความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่าง

^๑ชีระชัย ปุณณโชติ และคณะ, "พฤติกรรมกรรมการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา," วารสารธุรกิจปริทัศน์ ๓ (มีนาคม ๒๕๖๑) : ๑๓.

^๒สมยศ นาวิการ และมุสตี รุมาคม, องค์การ : ทฤษฎีและพฤติกรรม, หน้า ๑๒๒.

ตัวครูใหญ่เองและบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นผลเนื่องมาจากความต้องการทางร่างกาย ค่านิยม และทัศนคติ ประสบการณ์ในอดีต สถานภาพทางสังคม วัฒนธรรม ตำแหน่งหน้าที่ การศึกษาอบรมในทางวิชาชีพ และความเชื่อถือในทางศาสนาที่แตกต่างกัน^๑ เมื่อครูใหญ่เผชิญกับความขัดแย้งในบทบาทจะต้องพยายามทำตามความคาดหวังที่มีอิทธิพลสูงกว่า ถ้าหากความคาดหวังของทั้ง ๒ ฝ่าย มีอิทธิพลพอ ๆ กันจะต้องพยายามหาทางประนีประนอม แต่ถ้าหากความคาดหวังที่แตกต่างกันมีอำนาจและอิทธิพลน้อยควรจะแสดงพฤติกรรมอิสระตามที่เห็นสมควร^๒ การหลีกเลี่ยงที่จะกระทำตามความคาดหวังใดความคาดหวังหนึ่งโดยเฉพาะ หรือจะประนีประนอมโดยแสดงพฤติกรรมซึ่ง เป็นตัวแทนของพฤติกรรมทั้งสองกลุ่ม^๓ และการอภิปรายเกี่ยวกับความคาดหวังในบทบาทระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีความคาดหวังต่างกัน เพื่อหาทางประนีประนอมระหว่างความคาดหวังที่แตกต่างกัน จะเป็นการแก้ไขความขัดแย้งในบทบาทได้ดีที่สุด

^๑William W. Savage, Interpersonal and Group Relations in Educational Administration, p.122.

^๒George Ritzer, Working : Conflict and Change, p.128.

^๓Neal Gross, Ward Mason and Alexander McEachern, Explorations in Role Analysis : Studies of the School Super-intendency Role (New York : John Wiley and Sons, 1958), p.284.

๒. บทบาทนักวิชาการ จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครพนม มีความขัดแย้งในบทบาทนักวิชาการ เนื่องจากความคาดหวังในบทบาทของ ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมในบทบาทนักวิชาการ ระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ นิคม ทองพิทักษ์^๑ ซึ่งทำการวิจัยเรื่องบทบาททางวิชาการ ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีที่ว่า^๒ ผู้บริหาร วิชาการ ครูใหญ่และครูมีความคิดเห็นต่อบทบาทของครูใหญ่ในแต่ละหมวดคือ หลักสูตร และวัสดุ ประกอบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา นิเทศการศึกษา และกิจกรรม เสริมหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ปรากฏว่า ครูมีความคาดหวังในบทบาทของ ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนมแตกต่างจากครูใหญ่และผู้บริหารการศึกษาอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และถ้าเปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในบทบาทนักบริหารระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูเป็น รายข้อ พบว่า มีความคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจำนวน ๑๐ ข้อ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๓ ของความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ด้านวิชาการ ซึ่งส่วนใหญ่ครูจะมีความคาดหวังแตกต่างไป จากครูใหญ่ และผู้บริหารการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครู ครูใหญ่และผู้บริหารการศึกษา มีอายุ อายุราชการ ประสบการณ์ และวิถีทางการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะวิถีทางการศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่มีวิถีทางการศึกษาระดับอนุปริญาหรือ เทียบเท่า ในขณะที่ครูใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าอนุปริญา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิจ เมืองทอง^๒ ที่พบว่า^๓ ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน เกิดจากความแตกต่างระหว่างวิถีทางการศึกษามากกว่า เกิดจาก

^๑นิคม ทองพิทักษ์, "บทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์ การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๗๖.

^๒นิจ เมืองทอง, "ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านบริหารโรงเรียนของครูใหญ่ โรงเรียนราษฎร์", หน้าบทคัดย่อ.

ความแตกต่างระหว่างตำแหน่ง ดังนั้น ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังและความรอบคอบเป็นพิเศษในการกำหนดบทบาทการบริหารงานวิชาการของตนเอง โดยศึกษาความคาดหวังจากบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมเพื่อดำเนินการศึกษา เพื่อพัฒนา เด็กและเยาวชนให้เกิดความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ^๑ ให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคมในอนาคต^๒

๓. บทบาทผู้บริหาร จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม มีความขัดแย้งในบทบาทผู้บริหาร เนื่องมาจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ในบทบาทผู้บริหารระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม เป็นรายชื่อ ปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน ๑๐ ข้อ คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖๓ ของความคาดหวังในบทบาทผู้บริหารของครูใหญ่ ดังนั้นการที่ครูใหญ่ดำรงตนอยู่ในฐานะผู้แทนของหน่วยงานทางการศึกษาที่สูงขึ้นไปและเป็นหัวหน้าของครู นักเรียน ตลอดจนผู้ร่วมพหุอื่น ๆ ที่อยู่ในโรงเรียน มีหน้าที่บริหารกิจการของโรงเรียนให้เป็นผลดีตามปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน^๓ ในสถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งในบทบาทสูงเช่นนี้ จะต้องใช้ศิลปะอันชำนาญ ใช้สามัญสำนึก ใช้จินตนาการถึงเหตุการณ์ในอนาคต ใช้ความฉลาดไหวพริบและอารมณ์ขัน^๔ บวกกับประสบการณ์และความรู้ความสามารถ เฉพาะตัวในการกำหนด

^๑อุทัย บุญประเสริฐ, "หลักพัฒนาองค์กร," วารสารบริหารการศึกษา ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๓) : ๑

^๒Paul B. Jacobson, William C. Reavis and James D. Logsdon, The Effective School Principal (New Jersey : Prentice-Hall, 1963) ., pp.508-501. อ้างถึงใน ยาใจ อุ่นจิตต์, "พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐) หน้า ๒๓.

^๓วิลเลียม อาร์.แวน เทอร์ซาล, การเป็นผู้บังคับบัญชาในราชการและธุรกิจ แปลโดย จำนวนศักดิ์ สมประสงค์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๒), หน้า ๑.

บทบาทการบริหารงาน เพื่อให้การจัดการ เรียนการสอนในโรงเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเหตุว่าหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่นักเรียนใน คำนวณวิชาการ และเนื่องจากการบริหารการศึกษามีลักษณะแตกต่างไปจากการบริหารงานในองค์ การอื่น ๆ คือ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลที่เข้ามารับการศึกษให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ มี ทักษะ มีทัศนคติที่ดีและมีความสามารถที่จะดำรงตนโดยไม่เป็นภาระแก่บุคคลอื่น ๆ ในสังคมมี บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายซึ่งมีความแตกต่างระหว่างวัยสูงคือ ครูและผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งอยู่ ในวัยผู้ใหญ่และนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยเด็ก ครูมีอิสระและเสรีภาพในการจัดการ เรียนการสอนใน ชั้นหรือวิชาที่รับผิดชอบ มีอิสระในการกำหนดและดำเนินการสอนของตนเองรวมทั้งการวัดและ ประเมินผลการศึกษาด้วย มีผลผลิตของโรงเรียนที่ไม่อาจวัดทางคุณภาพได้ในระยะสั้นเหมือนกับ หน่วยงานหรือองค์การบริหารอื่น ๆ ดังนั้นครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจึงควรอย่างยิ่งที่จะดำ เนิน การบริหารโรงเรียนในฐานะนักบริหารด้วยการวางแผนเป็นผู้นำทางวิชาการ ให้ความช่วยเหลือ และแนะนำครูให้สามารถจัดการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด มิใช่ในฐานะผู้บังคับ บัญชา เหมือนหน่วยงานทางราชการอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่าง เคร่งครัด นอกจากนี้จะต้องจัดบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ครู นักเรียน และบุคลากร ภายในโรงเรียน จัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ในฐานะผู้นำหรือผู้ตามที่ดี บริหารบุคลากรครู และบุคลากรอื่น ๆ ด้วยความเห็นอกเห็นใจและ เข้าใจในลักษณะของบุคลากรที่ผ่านการศึกษามาทางการศึกษาที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถ เฉพาะตัวสูงในการปฏิบัติงานในโรงเรียน จะต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถ สูงอยู่ตลอดเวลา จะต้องใช้เทคนิคในการจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานภายในชั้น เรียนและภายใน โรงเรียนหลายประการ จะต้องดำเนินการร่วมกับครูในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผน ปฏิบัติ และประเมินผลการทำงาน และการสอนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การจัดการศึกษา

บรรลุผลตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติ และตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยให้เด็กและเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนไปสามารถดำรงตนอย่างมีประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตมากที่สุด ดังนั้นครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจึงควรสำรวจความคาดหวังของตนเองในฐานะครูใหญ่ และสำรวจความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ จากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดบทบาทการบริหารงานในฐานะนักบริหารให้เหมาะสม โดยยึดหลักการของปราชนีย์ เหล่าจื้อ ที่ว่า

มีความรอบคอบ	คล้ายกับกำลังข้ามแม่น้ำที่แข็งตัวในฤดูหนาว
มีความระมัดระวัง	คล้ายกับกำลังป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกที่
มีความสำรวม	คล้ายกับกำลังปฏิบัติตน เป็นอาคันตุกะ
มีความอ่อนน้อม	คล้ายกับหิมะที่เริ่มละลาย
มีความเปิดเผย ซื่อตรง	คล้ายกับไม้ที่ยัง มิได้แกะสลัก
มีความว่าง	คล้ายกับหุบเขา
และใจงาม	คล้ายกับสายน้ำอันขุ่นข้น

๔. บทบาทนักพัฒนาชุมชน ปรากฏว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม มีความขัดแย้งในบทบาทนักพัฒนาชุมชน เนื่องจากจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในบทบาทนักพัฒนาชุมชนระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ระหว่างผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม เป็นรายข้อ ปรากฏว่ามีความแตกต่างกัน ๑๔ ข้อ คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๕ ของความคาดหวังในบทบาทนักพัฒนาชุมชน ของครูใหญ่ ซึ่งจะทำให้ครูใหญ่มีความขัดแย้งในบทบาทนักพัฒนาชุมชนสูงมากกว่าทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ประการแรก ความคลุมเคลือในบทบาท (Role ambiguity) หรือความไม่กระจ่างชัดในบทบาท

พจนานุกรม จันทรสันดี, วิธีแห่งเด่าหรือคัมภีร์เด่าเด็กเก็งของปราชนีย์เหล่าจื้อ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๑), หน้า ๗๖.

ของครูใหญ่ในบทบาทนักพัฒนาชุมชน ซึ่งจะมีผลให้ครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้แสดงบทบาทไม่แน่ใจในบทบาทของตนเอง ไม่แน่ใจในสิ่งที่ผู้อื่นคาดหวังจะให้คนปฏิบัติ^๑ ทั้ง ๆ ที่การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานที่มีความสำคัญมากงานหนึ่งในการบริหารโรงเรียน ในฐานะที่โรงเรียนเป็นผู้นำของชุมชน และเป็นศูนย์สังคมของชุมชนอย่างน้อยที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้านและรับความช่วยเหลือและคำแนะนำจากชุมชนด้วย ในทำนองกระบวนการ ๒ ทาง^๒ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ จันทราณี สงวนนาม ที่กล่าวถึงนโยบายการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนของกระทรวงมหาดไทย โดยถือว่า ประชาชนควรมีบทบาทในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้มากขึ้น และให้โรงเรียน เป็นแหล่งให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ให้การศึกษาคตามความต้องการของชุมชน นอกจากชุมชนได้รับบริหารทางการศึกษาแล้วยังใช้บริการที่มีอยู่ในโรงเรียนได้อีกด้วย เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษามากที่สุด และตระหนักว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และเพื่อปลูกฝังส่งเสริมประชาธิปไตยขั้นมูลฐานให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น^๓ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ผิจ เนืองทองที่พบว่า^๔ "ข้อความใดที่เคยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของครูใหญ่จะต้องกระทำทุกกลุ่ม

^๑George Ritzer, Working : Conflict and Change, p.215.

^๒ภิญโญ สาธร, หลักบริหารการศึกษา, หน้า ๑๕๗.

^๓จันทราณี สงวนนาม, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๔๔.

^๔ผิจ เนืองทอง, "ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนราษฎร์", หน้าบทคัดย่อ.

มักจะเห็นด้วยมาก ส่วนข้อคำถามใดที่เป็นแนวใหม่ที่ครูใหญ่ควรกระทำ แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ทุกกลุ่มจะมีความไม่แน่ใจมากน้อยต่างกัน แสดงว่าผู้จัดการและครูใหญ่ยังมีความสับสนในเรื่อง บทบาทหน้าที่ของกันและกัน" ประการที่สอง จากการที่บุคคลมีลักษณะเฉพาะตัว ค่านิยม วัฒนธรรม และภูมิหลังทางสังคมแตกต่างกัน ทำให้มีความคาดหวังในบทบาทนักพัฒนาชุมชนของครูใหญ่แตกต่างกันและกลุ่มที่มีความคาดหวังแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มครู และกลุ่มผู้บริหารการศึกษา ซึ่งเกิดจากความแตกต่างระหว่างวัย โดยที่ครูมีอายุตั้งแต่ ๒๕-๒๙ ปี มากที่สุด และผู้บริหารการศึกษามีอายุตั้งแต่ ๕๐-๕๔ ปี มากที่สุด ซึ่งบุคคลทั้ง ๒ กลุ่มนี้ จะมีความเห็นขัดแย้งกันในหลักการ แนวความคิดและวิธีปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ ดังนั้นครูใหญ่จึงควรทำความเข้าใจกับบุคคลทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยยึดถือหลักการว่า การพัฒนาชุมชนคือกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ทั้งนี้โดยประชาชนร่วมมือและริเริ่มดำเนินการเอง^๒ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ และสังคม^๓ ซึ่งจะทำให้ได้โดยการให้การศึกษแก่ประชาชน และการจัดระเบียบของชุมชน^๔ และ

^๑เมธา สุตบรรพต, "ความขัดแย้งต่อตนเอง," วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ : ๖๔-๖๖.

^๒สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์, การพัฒนาชุมชน, หน้า ๖.

^๓ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย (พระนคร : โรงพิมพ์เสียง เชียงจุงเจริญ, ๒๕๑๓), หน้า ๒๔๔.

^๔สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๔๓.

ต้องทำความเข้าใจกับแนวความคิดทางการ เมืองของบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ การศึกษา ประสบการณ์ สถานภาพทางสังคม และความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่างกัน กลุ่มบุคคลที่มีอายุน้อยมักจะมี แนวความคิดที่ก้าวหน้าและเป็นประชาธิปไตยกว่าจะ **เป็น** เสรีภาพส่วนบุคคลสูง เห็นด้วยกับการ ที่ประชาชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และการปกครองไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ส่วนบุคคลที่มีอายุมากมักจะมีแนวความคิดอนุรักษนิยมเห็นว่าการเมือง การปกครองเป็นเรื่อง ของบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง นิยมชมชอบการเมือง การปกครองที่เผด็จการที่จะต้องให้ ความเชื่อถือและยอมตามผู้มีอำนาจ เกือบทุกเรื่อง เพื่อสามารถกำหนดบทบาทของตนเองในการ เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยให้ความช่วยเหลือในบทบาทน้อยที่สุด

ดังนั้นครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารสูงสุดในโรงเรียนประถมศึกษา จึงควรรหาทางลดความ ชัดแย้งในบทบาทการบริหารงานในบทบาทนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนาชุมชนของตนเอง ดังต่อไปนี้ ประการแรกจะต้องทำความเข้าใจกับบทบาท หน้าที่ในตำแหน่งครูใหญ่อย่างละเอียด และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของตนเองกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มให้เข้าใจตรงกัน ประการที่สอง ศึกษาความคาดหวังของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมและเป็น ที่พอใจของทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะบุคคลต่างจิตต่างใจ มีนิสัยใจคอ ความรู้สึก อารมณ์ ชีวิตส่วนตัวและครอบครัวที่แตกต่าง กัน เพื่อให้การบริหารงานในฐานะครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิ- ภาพมากที่สุด

ไพบุณย์ สุวรรณโพธิศรี, พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร (กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๗๕.

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

๑.๑ ครูใหญ่ควรศึกษาและทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาอย่างถ่องแท้ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดบทบาทของตนเองในฐานะครูใหญ่

๑.๒ ครูใหญ่ควรศึกษาความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มตลอดเวลา เพื่อจะได้กำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมในการบริหารงานต่อไป

๑.๓ ครูใหญ่ควรสำรวจความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาของตัวครูใหญ่และแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มทราบถึงความคาดหวังของตัวเองต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูใหญ่

๑.๔ ครูใหญ่ควรจะศึกษาหาความรู้จากเอกสาร วารสารและตำราต่าง ๆ ทางพฤติกรรมศาสตร์และการบริหาร เพื่อประโยชน์ในการบริหารการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๑.๕ ครูใหญ่ควรจะหาทางสมัคร เข้าร่วมการฝึกอบรมระยะสั้นหรือการสัมมนาทางการบริหารที่เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการทำงานของตนเอง ในฐานะครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวกับการประถมศึกษา

๒.๑ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดทำการบรรยายลักษณะงาน (Job Description) ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาให้ละเอียด ชัดเจนยิ่งขึ้น และแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อทุกฝ่ายจะได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาตรงกัน

๒.๒ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และจังหวัด ควรจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารและบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาอยู่เสมอ เพื่อให้ครูใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารงาน และการกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการประถมศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒.๓ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรวางระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาว่า จะต้องผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือของกระทรวงศึกษาธิการ

๒.๔ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรหาทางพัฒนาครูใหญ่โดยสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นหรือเข้าศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และวิถะฐานะของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

๒.๕ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือจังหวัดควรติดตามผลการวิจัยต่าง ๆ ทั้งของหน่วยงาน บุคคลและนิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารงานอยู่เสมอ และนำผลการวิจัยไปให้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาได้ศึกษา ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอนาคต

๒.๖ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางการบริหารและพฤติกรรมศาสตร์ขึ้นในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เพื่อให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ครูใหญ่ที่มีปัญหาทางการบริหารและผู้สนใจทั่วไป

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันผลิตผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

๓.๑ ควรเปิดหลักสูตรอบรมการบริหารระยะสั้นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในภาคฤดูร้อน เพื่อให้ครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจะได้เพิ่มพูนความรู้ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

๓.๒ ควรกำหนดให้วิชาจิตวิทยา สังคม จิตวิทยาองค์การ สังคมวิทยา เป็นวิชาบังคับ เลือกสำหรับนิสิต นักศึกษา ที่ศึกษาทางการบริหารและการบริหารการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การบริหารต่าง ๆ และในสังคมทั่ว ๆ ไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ในการวิจัยคราวต่อไปนั้น ผู้วิจัย เสนอว่าควรจะได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่ในลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่ ซึ่ง เกิดจากความคาดหวังของบุคคล ๒ กลุ่มหรือมากกว่าแตกต่างกัน โดยศึกษาถึงตัวแปรด้าน เพศ อายุ อายุราชการ วุฒิทางการศึกษา ฯลฯ
๒. ศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่ ซึ่ง เกิดจากความคาดหวังของบุคคล ๒ กลุ่ม หรือมากกว่าแตกต่างกัน โดยศึกษากว้างขวางออกไปถึงตัวแปรอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาพิเศษ ศึกษานิเทศก์ กรรมการศึกษาประชาชน นักเรียน ฯลฯ
๓. ศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่ โดยศึกษาให้กว้างออกไปถึงความขัดแย้งในบทบาทอื่น ๆ ๒ อย่างคือ ความขัดแย้งซึ่ง เกิดจากความคาดหวังของบุคคลกลุ่มเดียวกัน แตกต่างกันและความขัดแย้งซึ่ง เกิดจากความคาดหวังในบทบาทสองอย่างหรือมากกว่าแตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย